

ШКОЛА ЯК ОСЕРЕДОК УПРОВАДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ (на прикладі Сумської області)

Анотація. *Стаття присвячена проблемі розвитку середньої освіти, розкриттю ролі школи, як осередку знань, упровадженню зовнішнього незалежного оцінювання в навчальних закладах Сумської області. Значну увагу приділено становленню, діяльності та перспективам розвитку відділу, що займається управлінням та проведенням ЗНО.*

Ключові слова: школа, як осередок знань, зовнішнє незалежне оцінювання, управління, роль відділу з управління та проведення ЗНО.

Аннотация. *Статья посвящена проблеме развития среднего образования, раскрытию роли школы, как центра знаний, внедрению внешнего независимого оценивания в учебных заведениях Сумской области. Значительное внимание уделено становлению, деятельности и перспективам развития отдела, что занимается управлением и проведением ВНО.*

Ключевые слова: школа, как среда знаний, внешнее независимое оценивание, управление, роль отдела по управлению и проведению ВНО.

Постановка проблеми. ХХІ століття в усіх сферах життєдіяльності людини і суспільства висуває нові, раніше невідомі завдання. Це ставить перед людиною, а отже, і перед освітою – сферою, що готує молоде покоління до життя, – невідомі раніше завдання. Зумовлено це переходом людства на перетині тисячоріч до нового типу цивілізації. Це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості і культури всього населення набувають вирішального значення для економічного і соціального поступу країни. Інтеграція і глобалізація соціальних, економічних і культурних процесів, які відбуваються у світі, перспективи розвитку української держави на найближчі два десятиліття вимагають глибокого оновлення системи освіти, зумовлюють її випереджувальний характер.

Освіта ХХІ століття – це освіта для людини. Її стрижень – розвиваюча, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати

різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни.

Уходження України у світовий освітній простір зумовлює приведення вітчизняних освітніх стандартів, зокрема щодо тривалості набуття загальної середньої освіти, у відповідність з нормами світового співтовариства (не менше 12 років), та оцінювання знань учнів яке проходить у тестовій формі.

Нині наша держава знаходиться на порозі змін в усіх її державних та соціальних аспектах. Що стосується освітньої галузі, за останні роки в середній освіті стало актуальним питання об'єктивного оцінювання. Все вище зазначене зумовило актуальність теми «Шляхи впровадження зовнішнього незалежного оцінювання в загальноосвітніх навчальних закладах (на прикладі Сумської області)».

Метою статті є аналіз діяльності школи як осередку впровадження зовнішнього незалежного оцінювання (на прикладі навчальних закладів Сумської області).

Виклад основного матеріалу. Початкове експериментальне впровадження зовнішнього незалежного оцінювання в Сумській області та надходження до управлінь освіти і науки облдержадміністрації листа Міністерства освіти і науки України від 14 червня 2006 року № 1/9-419 дало обґрунтовану підставу до створення в структурі Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти 30 серпня 2006 р. «Центру зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти», який з 10 жовтня 2008 року було реорганізовано в два окремі підрозділи – навчально-методичний відділ зовнішнього незалежного оцінювання (далі ЗНО) та навчально-методичний відділ моніторингу якості освіти.

Діяльність навчально-методичного відділу зовнішнього незалежного оцінювання Сумського ОІППО у 2006-2010 рр. спрямована на реалізацію нормативно-директивних документів Міністерства освіти і науки України, Українського центру оцінювання якості освіти, спільних наказів управління

освіти і науки Сумської облдержадміністрації та Харківського регіонального центру оцінювання якості освіти.

Навчально-методичний та практичний досвід діяльності навчально-методичного відділу ЗНО Сумського ОШПО дозволив проаналізувати тенденції впровадження та основні результати зовнішнього незалежного оцінювання в Сумській області, а також першочергово відзначити, що у 2005-2006 н.р. зовнішнє незалежне оцінювання на Сумщині проходило як експериментальне дослідження, а тому за попередньо визначеною Міністерством освіти і науки квотою у ньому лише за бажанням взяли участь випускники загальноосвітніх навчальних закладів м. Конотоп, Конотопського та Білопільського районів Сумської області. Зокрема відзначимо, що випускникам 2006 року пропонувалося пройти тестування з трьох предметів – української мови та літератури, математики та історії України за вибором.

У 2006-2007 н.р. зовнішнє незалежне оцінювання також проходило як експеримент, але в ньому взяли участь лише випускники 30 загальноосвітніх навчальних закладів м. Суми. Тестування проходило 21 квітня (українська мова та література - обов'язково) та 28 квітня 2007 року (математика та історія України – один з двох, за вибором випускника). В цілому у ЗНО-2007 взяли участь 1725 майбутніх студентів.

2007-2008 н.р. став першим роком, в якому ЗНО стало обов'язковим для проходження кожним випускником ЗНЗ не лише Сумщини, а й України в цілому.

З 2008 році вступити до вищого навчального закладу отримали можливість лише ті абітурієнти, які надавали до приймальних комісій ВУЗів Сертифікати УЦОЯО з мінімальними результатами у 124 бали.

У 2007-2008 н.р. зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників проходило з 11 наступних предметів (українська мова та література, математика, історія України, всесвітня історія, хімія, географія, фізика, біологія, основи правознавства, основи економіки, зарубіжна література).

Участь випускників навчальних закладів Сумської області у зовнішньому незалежному оцінюванні навчальних досягнень у 2008 році була наступною: українська мова та література – 11 740; математика – 5088; історія України – 2174; всесвітня історія – 82; хімія – 449; географія – 460; фізика – 509; біологія – 2280; основи правознавства – 1536; основи економіки – 142; зарубіжна література – 59. В цілому участь у тестуванні взяли 24 519 майбутніх студентів.

У 2008-2009 н.р. зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників проходило з 8 наступних предметів (історія України, біологія, фізика, географія, українська мова та література, математика, хімія, іноземна мова *(на вибір)*).

Участь випускників навчальних закладів Сумської області у зовнішньому незалежному оцінюванні навчальних досягнень у 2009 році була наступною: історія України – 4781; біологія – 3565; фізика – 824; географія – 1124; українська мова та література – 10 890; математика – 5552; хімія – 663; іноземна мова *(на вибір)*: англійська – 1176; німецька – 33; французька – 4; іспанська – 1. В цілому участь у тестуванні взяли 28 613 майбутніх студентів.

Наведемо інформацію щодо результатів ЗНО-2008 та ЗНО-2009, отриманих учасниками тестування по Сумській області.

Предмет	Менше 124 балів				180 балів і більше			
	% по Україні	% по області	Місце в рейтингу		% по Україні	% по області	Місце в рейтингу	
			2008	2009			2008	2009
Українська мова та література	8,63	7,33	12 місце	8 місце	7,4	9,65	13 місце	7 місце
Історія України	8,77	7,14	5 місце	4 місце	7,7	7,91	Середньукраїнський показник	13 місце
Математика	9,62	8,4	5 місце	5 місце	7,66	9,61	5 місце	5 місце
Фізика	6,3	6,79	7 місце	18 місце	8,8	10,67	6 місце	4 місце
Хімія	9,51	6,47	Середньукраїнський показник	3 місце	7,96	7,97	13 місце	Середньукраїнський показник
Біологія	9,35	7,85	11 місце	3 місце	7,74	6,95	12 місце	14 місце
Географія	8,51	7,31	4 місце	9 місце	8,25	10,25	2 місце	4 місце
Англійська мова	9,9	8,13	-	6 місце	7,37	7,37	-	Середньукраїнський показник
Французька мова	8,9	25	-	останнє	10,0	1,0	-	Останнє

Німецька мова	5,13	3,03	-	6 місце	19,0	13,0	-	17 місце
Іспанська мова	5,45	0	-	1 місце	3,0	1,0	-	6 місце

У 2009-2010 н.р. предмети, винесені на тестування, порівняно з попереднім роком не змінилися. Однією із суттєвих змін є те, що математика чи історія України (на вибір вступника) стає другим обов'язковим предметом для тестування, а також важливим є той факт, що у 2010 році результати ЗНО не зараховуються, на відміну від попередніх років, як державна підсумкова атестація.

У 2010 році до 1 червня кожен випускник повинен був отримати атестат, а протягом червня пройти необхідні йому тестування.

Процедура реєстрації учасників ЗНО-2010 року тривала і завершилась 31 березня 2010 року.

Підсумовуючи слід обов'язково відмітити, що з кожним роком спостерігається зростання зацікавленості багатьох громадських, студентських організацій до проблем ЗНО, є серйозні ініціативи стосовно підтримки цієї системи. Це пояснюється тим, що та частина населення, яка пройшла ЗНО, переконалася у його ефективності.

Дані дослідження на кореляцію результатів ЗНО випускників з результатами їхньої першої навчальної сесії досить позитивні. Це говорить про високу валідність тестів, ефективність запропонованої технології.

Об'єктивне неупереджене оцінювання – єдиний шлях боротьби із неякісною системою освіти. Освітня реформа має ефект не лише справедливого доступу випускників до вузів, але й ефект формування нових цінностей у системі освіти. Сьогодні кожен випускник має реальну мотивацію вчитися, він розуміє: якщо у нього немає знань, ніхто не допоможе йому потрапити на навчання, навіть на платній основі. У цьому випадку система вищої освіти за допомогою незалежного оцінювання має пропускний фільтр, туди проходять ті, хто мають здібності та працездатність.

Громадська мережа ОПОРА займається темою реформи освіти більше 2-х років і цей напрямок вважає одним із стратегічних. Доведено, що однією із найголовніших проблем подальшого впровадження ЗНО є відсутність закону про незалежне оцінювання, адже законодавче забезпечення ЗНО дозволить гарантувати громадянам рівний і справедливий доступ до вищої освіти на конкурсних засадах відповідно до Конституції України.

Вищезгаданою організацією заплановано використання нової технології моніторингу, яка визначатиме кількісні і якісні показники порушень уже за годину після проведення тестів.

Сподіваємося, що результати організації, підготовки та проведення зовнішнього незалежного оцінювання у 2011 році залишаться стабільно високими, як і в попередні роки, коли у 2009 та 2010 роках у загальному рейтингу досягнень Сумщина увійшла в п'ятірку кращих областей за результатами ЗНО.

Саме тому педагогічні працівники загальноосвітніх навчальних закладів, ПТНЗ, вищих навчальних закладів I-II і III-IV рівнів акредитації відповідально ставляться до своїх професійних обов'язків і підтримують впровадження ЗНО, адже розуміють, що зовнішнє незалежне оцінювання є сьогодні найсучаснішою освітньою інновацією і здійснюються задля додержання засад демократичності, прозорості і гласності у формуванні контингенту студентів ВНЗ.

При вивченні історії школи, нами досліджено багато педагогічних систем і передовий досвід кращих шкіл. Школа стала закладом, який дає в основному знання. На перший погляд, тут немає ніякої суперечності, якщо не апелювати проблему, які знання, для кого і для чого їх давати. І тут педагоги зіткнулися з проблемою надмірного інформаційного перенасичення. Проте відомо, що охопити все неможливо і не потрібно. Основи наук, які викладають у школі, виявилися затеоретизованими. А науково-технічний прогрес додає нові знання, причому, дуже стрімко. Мінються технології, їх використання і впровадження. Діти в школі і вдома навчаються багато годин. Це призвело до підриву здоров'я

більшості учнів, про що говорять статистичні дані, в тому числі й Міністерство освіти і науки України.

Знання можна давати по-різному. Можна словом, що й робить переважно сучасна школа, можна наочно і в процесі різноманітної діяльності, але для цього не вистачає засобів і більшість учителів не готові. Тому й була відкинута концепція “трудої політехнічної школи”, яка зароджувалась в радянський період. І тут накопичилися великі проблеми у зв’язку із зміною політичної системи й ідеології.

Наше дослідження показало, що в основі моделі сучасної школи має бути розвиток людини як цілісності, що означає її фізичний, духовний і соціальний розвиток. Якщо ми покладемо в основу школи цю триєдність, то побачимо нові вектори в розвитку школи. Потрібно забезпечити фізичний розвиток школярів. І тому треба ввести більше годин фізкультури. Для цього потрібні база, спорядження, викладачі.

Духовний розвиток повинен поєднувати як загальноосвітню підготовку, так формування інтересу до конкретної сфери діяльності. Це вимагає перебудови змісту освіти, яка повинна вчити мислити і діяти творчо в нових умовах, що постійно змінюють дійсність. Для цього і потрібно робити варіантно-формуючою як образне, так і абстрактно-теоретичне мислення. Має бути введений вільний вибір предметів. А головне, треба створити умови для формування потреб поглиблених уявлень. Адже меж пізнанню немає. Але це повинно бути справою не всіх, а тільки тих, хто має здібності до цього. Хто ж не має здібностей до науки, повинен оволодіти різноманітними життєвими навичками. Соціальний розвиток має формувати громадянина країни, що бажає і вміє формувати демократичну, правову державу.

Наше дослідження довело, що перспективним напрямом створення школи XXI сторіччя є поліцентр, у якому збалансовано навчально-пізнавальну діяльність із іншими видами діяльності і спілкування.

Висновки. У ході дослідження піднятої проблеми ми дійшли таких висновків:

1. Освіта – складна, багатогалузева система. І при всій подібності проблем, що постають перед окремими ланками, кожна має свої, притаманні лише їй особливості. Проте головна її мета – забезпечити сучасні вимоги суспільства щодо підготовки та перепідготовки кадрів за наявних бюджетних коштів, водночас зберігаючи основні якісні характеристики системи освіти на рівні цивілізованих країн.
2. Для подальшого розвитку освіти необхідно забезпечити дотримання стандартів якості в усіх її ланках та їх відповідність цивілізованим країнам світу. Це вимоги до змісту та строків навчання, що прийнято вважати інтегрованим показником освіченої нації. При цьому не допустити розвалу визнаних у світі університетських, природничих, інженерних, гуманітарних, наукових та педагогічних шкіл.
3. Структурне реформування освіти має ґрунтуватися на державно-регіональному підході, що означає визначення на першому етапі потрібної мережі закладів освіти і структури підготовки фахівців на регіональному рівні з наступним порівнянням цих пропозицій з відповідними потребами держави в цілому. Баланс регіональних і державних потреб має визначити мережу і структуру підготовки.
4. Сьогодні розвиток суспільства і цивілізації висуває перед освітою принципово нові завдання. На початку ХХІ століття почалися докорінні зміни у парадигмі і методології освіти, передумови й окремі елементи яких склалися протягом усього ХХ століття. Колишня парадигма, що відбивала інтереси і сутність індустріального суспільства, детермінованого пізнання й однозначності оцінок, поступово замінюється методологією інформаційного суспільства, плюралістичного пізнання та імовірності оцінки.

Література

1. Вайс К.Г. Оцінювання: Методи дослідження програм та політики / К.Г. Вайс. – К. : Основи, 2000.
2. Закон України про освіту // Голос України. 1999. 6 чер. С. 11-14.

3. Зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів України, 2007 р.: Інформ. зб. / Укр. центр оцінювання якості освіти: Уклад.: І.Л. Лікарчук (наук. Ред.) та ін. – К., 2007. – 228 с.
4. Зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів України. 2008 р.: Інформаційні матеріали / Український центр оцінювання якості освіти: Уклад.: І.Л. Лікарчук (наук. Ред.) та ін. – К., 2007. – 288 с.
5. Офіційний звіт про проведення зовнішнього незалежного оцінювання знань випускників загальноосвітніх навчальних закладів України в 2008 році // МОНУ-УЦОЯО. – Київ, 2008. – 327 с.
6. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К. : «К.І.С.», 2003. – 296 с.